

שני דיני פרק שלשה עשר כתובות

ק"ב.

עין משפט
נר מצוה

ע"ה א מ"י פ"ה הל' ט
מל"ט הלכה י"א:
ע"ב ש"ס הלכה י"א

לענין רש"י

שאנ"ד (שיאוניו"ר).
(לחם) נעשה מקמח גרתי.

מוסף רש"י

אקרא. מקום מעבר
הנה, ובלע"ז פוטע"ן
(מגילה א). אפשר אדם
בונה בית לבנו קטן.
נען קטן הנני של
חס היה ומנ"ס שני
לנני (סוטה דל). אלא
שמבונה על אחת
משבעה בצוען. לטון
אכנה ממנה (בראשית טו)
לומר מושבת צפירות
(סוטה דל). בטרשים.
סלע"ס, שאין עשין פירות
לאך לה (שם). עמא
פזיזא. נהר, דקדמיתו
פומייכו לאודנייכו.
קודם ששעמם אותה
האך היא קשה ואם מוטלו
לעמוד בה קבלתם עליכם
לקיימה (שבת פח).
הדרן עלך שני דיני
גזירות

מנשק כיפי דעבו. משמע דמארץ ישראל הוא וכן צביליה מי
שאלחו (גיטין דף ע"ו) ומימה דצ"ק דגיטין (דף ג' ושם)
תנן עכו כארץ ישראל לגיטין משמע דהוי מחוץ לארץ ומפרש צביליה
חציה בארץ וחציה בחוץ לארץ: **רבי חנינא** הוה מתקף מתקפיה.

פירוש שוקל אבנים ומולאן קלות אמר
עדיין לא נכנסתי לארץ ישראל כיון
שקלנו ומולאן כבדות אמר כבר
נכנסתי לארץ ישראל וכן מפרש
בתנאומא דפרשם שלח לך כשעלה ר'
חנינא הגדול מצבל צקש לידע אס
נכנס לא"י והיה שוקל אבנים כל זמן
שהיו קלות אמר עדיין לא נכנסתי
לארץ ישראל כיון שמתאן כבדות אמר
אין אלו אלא אבני ארץ ישראל והיה
מנשקן וקרא עליהן את הפסוק
הזה כי רצו עזדיך את אבניה:
17

אמרו ליה קטופי נינהו אמר ארץ ארץ הכניסי פירותיך למי את מוציאה
פירותיך לערביים^א הללו שעמדו עלינו בחטאתינו לשנה איקלע ר' חייא
להתם חזנהו דהו קיימי בעיזי אמר עזים בין הגפנים אמרו ליה זיל לא
תעביד לן כי חברך: תנו רבנן בברכותיה של ארץ ישראל בית סאה עושה
חמשת ריבוא כורין בישיבתה של צוען בית סאה עושה שבעים כורין
דתניא אמר רבי מאיר אני ראיתי בבקעת בית שאן בית סאה עושה שבעים
כורין ואין לך מעולה בכל ארצות יותר מארץ מצרים שנאמר^ב כגן ה' כארץ
מצרים ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים יותר מצוען דהו מרבו בה מלכים
דכתיב^ג כי היו בצוען שריו ואין לך טרשים בכל א"י יותר מחברון דהו
קברי בה שיכבי ואפילו הכי חברון מבונה על אחת משבעה בצוען דכתיב
^ד וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים^ה מאי נבנתה אילימא נבנתה
ממש אפשר אדם בונה בית לבנו קטן קודם שיבנה לבנו גדול שנאמר
^ו ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען אלא שמבונה על אחת משבעה בצוען
והני מילי בטרשים אבל שלא בטרשים חמש מאה והני מילי שלא
בברכותיה אבל בברכותיה כתיב^ז ויזרע יצחק בארץ ההיא וגו' תניא אמר
רבי יוסי סאה ביהודה היתה עושה חמש סאין סאה קמח סאה סלת סאה
סובין סאה מורסין וסאה קיבוריא א"ל ההוא^ח צדוקי לר' חנינא יאה משבחיתו
בה בארעכון^ט בית סאה אחת הניח לי אבא ממנה משח ממנה חמר ממנה
עיבור ממנה קיטניות ממנה רעות מקנתי א"ל ההוא בר אמראה לבר
ארעא דישאל האי [תאלתא] דקיימא אגודא דירדנא כמה גדריתו מינה
אמר ליה שיתין כורי א"ל^י אכתי לא עייליתו בה אחריבתוהו אנן
מאה ועשרים כורי הוה גורין מינה אמר ליה אנא נמי מחד גיסא
קאמינא לך אמר רב חסדא מאי דכתיב^י ואתן לך ארץ חמדת נחלת
צבי למה ארץ ישראל נמשלה לצבי לומר לך מה צבי זה אין עורו
מחזיק בשרו אף ארץ ישראל אינה מחזקת פירותיה דבר אחר מה צבי
זה קל מכל החיות אף^{יא} ארץ ישראל קלה מכל הארצות לבשל את פירותיה
אי מה צבי זה קל ואין בשרו שמן אף ארץ ישראל קלה לבשל ואין פירותיה
שמנים תלמוד לומר זבת חלב ודבש שמנים מחלב ומתוקים מדבש^{יב} רבי
אלעזר כי הוה סליק לארץ ישראל אמר פלמי לי מהדא כי שמכוהו אמר פלמי
לי מתרתי כי אותבוהו בסוד העיבור אמר פלמי לי מתלת שנאמר^{יג} והיתה
ידי אל הנביאים החזיים שוא וגו' בסוד עמי לא יהיו זה סוד עיבור ובכתב
בית ישראל לא יכתבו זה סמיכה ואל אדמת ישראל לא יבואו כמשמעו רבי
זירא כי הוה סליק לא"י לא אשכח מברא למעבר נקט במצרא וקעבר אמר
ליה ההוא^{יד} צדוקי עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו אכתי בפזיותייכו
קיימיתו אמר ליה דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה אנא מי יימר דוכינא
לה: יר' אבא מנשק כיפי דעבו ר' חנינא מתקן מתקליה ר' אמי ורבי אסי
קיימי

והוה כמבי מיכסי עד אקרא דתולבנקי. כשמלך כל המקומות
ישתער לכך: **נקטו צדיה**. מלאן קטנות נאחזות צדו אחת: **קטפי**.
אשכולות דמתרגמינן (ויקרא כה) לא תצלוך לא תקטוף: **לשנה**.
לסוף שנה: **צצרוסיה**. כשהשנה מזרחת: **צישיפה של זוען**.

והוויא כמבי מיכסי עד אקרא דתולבנקי כ"ב
פרסי אורכא ופותיא שיתא פרסי רבי חלבו
ור' עזירא ור' יוסי בר חנינא איקלעו להוהו
אתרא אייתו קמייהו אפרסקא דהוה כאילפם
כפר הינו ואילפם כפר הינו כמה הווי ה'
סאין אכלו שלישי והפקירו שלישי ונתנו לפני
בהמתן שלישי לשנה איקלע ר' אלעזר להתם
ואייתו לקמיה נקטו בידיה ואמר יארץ פרי
למלחה מרעת יושבי בה רבי יהושע בן לוי
איקלע^א לגבלא חזנהו להנהו קטופי דהו
קיימי כי עייגלי אמר עגלים בין הגפנים
אמרו ליה קטופי נינהו אמר ארץ ארץ הכניסי פירותיך למי את מוציאה
פירותיך לערביים^א הללו שעמדו עלינו בחטאתינו לשנה איקלע ר' חייא
להתם חזנהו דהו קיימי בעיזי אמר עזים בין הגפנים אמרו ליה זיל לא
תעביד לן כי חברך: תנו רבנן בברכותיה של ארץ ישראל בית סאה עושה
חמשת ריבוא כורין בישיבתה של צוען בית סאה עושה שבעים כורין
דתניא אמר רבי מאיר אני ראיתי בבקעת בית שאן בית סאה עושה שבעים
כורין ואין לך מעולה בכל ארצות יותר מארץ מצרים שנאמר^ב כגן ה' כארץ
מצרים ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים יותר מצוען דהו מרבו בה מלכים
דכתיב^ג כי היו בצוען שריו ואין לך טרשים בכל א"י יותר מחברון דהו
קברי בה שיכבי ואפילו הכי חברון מבונה על אחת משבעה בצוען דכתיב
^ד וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים^ה מאי נבנתה אילימא נבנתה
ממש אפשר אדם בונה בית לבנו קטן קודם שיבנה לבנו גדול שנאמר
^ו ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען אלא שמבונה על אחת משבעה בצוען
והני מילי בטרשים אבל שלא בטרשים חמש מאה והני מילי שלא
בברכותיה אבל בברכותיה כתיב^ז ויזרע יצחק בארץ ההיא וגו' תניא אמר
רבי יוסי סאה ביהודה היתה עושה חמש סאין סאה קמח סאה סלת סאה
סובין סאה מורסין וסאה קיבוריא א"ל ההוא^ח צדוקי לר' חנינא יאה משבחיתו
בה בארעכון^ט בית סאה אחת הניח לי אבא ממנה משח ממנה חמר ממנה
עיבור ממנה קיטניות ממנה רעות מקנתי א"ל ההוא בר אמראה לבר
ארעא דישאל האי [תאלתא] דקיימא אגודא דירדנא כמה גדריתו מינה
אמר ליה שיתין כורי א"ל^י אכתי לא עייליתו בה אחריבתוהו אנן
מאה ועשרים כורי הוה גורין מינה אמר ליה אנא נמי מחד גיסא
קאמינא לך אמר רב חסדא מאי דכתיב^י ואתן לך ארץ חמדת נחלת
צבי למה ארץ ישראל נמשלה לצבי לומר לך מה צבי זה אין עורו
מחזיק בשרו אף ארץ ישראל אינה מחזקת פירותיה דבר אחר מה צבי
זה קל מכל החיות אף^{יא} ארץ ישראל קלה מכל הארצות לבשל את פירותיה
אי מה צבי זה קל ואין בשרו שמן אף ארץ ישראל קלה לבשל ואין פירותיה
שמנים תלמוד לומר זבת חלב ודבש שמנים מחלב ומתוקים מדבש^{יב} רבי
אלעזר כי הוה סליק לארץ ישראל אמר פלמי לי מהדא כי שמכוהו אמר פלמי
לי מתרתי כי אותבוהו בסוד העיבור אמר פלמי לי מתלת שנאמר^{יג} והיתה
ידי אל הנביאים החזיים שוא וגו' בסוד עמי לא יהיו זה סוד עיבור ובכתב
בית ישראל לא יכתבו זה סמיכה ואל אדמת ישראל לא יבואו כמשמעו רבי
זירא כי הוה סליק לא"י לא אשכח מברא למעבר נקט במצרא וקעבר אמר
ליה ההוא^{יד} צדוקי עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו אכתי בפזיותייכו
קיימיתו אמר ליה דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה אנא מי יימר דוכינא
לה: יר' אבא מנשק כיפי דעבו ר' חנינא מתקן מתקליה ר' אמי ורבי אסי
קיימי

והוה כמבי מיכסי עד אקרא דתולבנקי. כשמלך כל המקומות
ישתער לכך: **נקטו צדיה**. מלאן קטנות נאחזות צדו אחת: **קטפי**.
אשכולות דמתרגמינן (ויקרא כה) לא תצלוך לא תקטוף: **לשנה**.
לסוף שנה: **צצרוסיה**. כשהשנה מזרחת: **צישיפה של זוען**.
כלומר דמפרש ואילו ומלוען אתה
למד לארץ ישראל דמפרש ואילו:
אני ראוי צנקה צים שאן. שהיא
משאר ארצות: **צים סאה עושה**
שבעים כורים. וכיון דצנקה ארצות
יש שבעים כורים כל שכן בארץ מצרים
שאין לך מעולה בכל הארצות כמצרים
שהי נמשלה לגן ה' ואין במצרים
מדינה מעולה כלעון: **דמרנו זה**
מלכי. מצרים שנאמר כי היו בצוען
שריו. על מלכי ישראל הכתוב מדבר
לגבלא שמרדו דהקצ"ה וסמכו על
מלכי מצרים ותמיד היו שריהם
ושלחיהם מלויין בצוען שלוחים למלך
מצרים מביאין תשורה: **מזונה**.
צנויה בכל טוב. מזונה לשון פרי
דכתיב (בראשית ג) ואכנה גם אנכי
ממנה: **לכנו הקטן**. לכנען: **לכנו**
גדול. למצרים: **על אחת משבעה**.
היי שבע פעמים שבעים כורים
היי ד' מאות ותשעים וצמקום שאינו
טרשים כחברון יש להוסיף עד חמש
מאות וצצרוסיה כתיב מאה שערס
על אחת שצנקה שנים נצרך למאה.
מאה פעמים חמש מאות הרי חמשת
ריבוא: **סאה קמה**. הוא אבק דק
היולא מן הנפה והסעין טחונין
דכתיב על גריסין ואין טחונין דקין
והנפה מוליאה הקמח וקולטת פסולת
ומחזיר מה שצנפה לריחים: **סובין**.
שהמכתש מוליאה כשלותתין טעין
לסולת כותשין אומן דמכתשת:
מורסין. הן סובין היולאין דאחרונה:
קיבוריא. קמח שאינו יפה שעושים
ממנו פת קבור וקורין שאנדי"ר:
יאה משבחיהו זה בצרעון. יפה
אחס משבחין אותה: **צים סאה הניח**
לי אבא. בארץ ישראל: א"ל ההוא
בר אמורא. אחד מצני האמורי
אמר ליהודי תחלת ציאתו לארץ:
הך סאלתא דקיימא אגודא דירדנא.
דקל פלוגי העומד על שפת הירדן:
כמה גדריתו מינה. כמה תמרים
אחס גודרים הימנו. לקיטת תמרים
קרויה גדירה כלשון [משנה וגזרתי
כלשון] ארמי: אין עורו מחזיק אס
בשרו. שהעור כוון וגומד לאחר
הפשטו: **אינה מחזקת פירותיה**.
עושה פירותיה מרובין עד אין מקום
להצניען: **פלמי לי מהדא**. נללתי
מאחת מהן מן הקללות האמורות
דמקרא: **נקטו צמלא**. יש מקום
שאין גשר ומשליכין עץ על רוחם
הנהר משפה לשפה ואינו רחב לילך
לעלו כי אס אוחז צדיקו בחבל המתוח
למעלה הימנו קשור שני ראשיו
צמתי יתדות אחת מאחן ואחת מאחן
שהקדמתם נעשה לנשעם ועודכס
סלעים: **מסקן מתקליה**. משה ומתקן
מכשולי העיר מחמת חיצת הארץ
שהיתה חציבה עליו ומחזר שלא יאס
רע על הדרכים:
קיימי

(א) ונין טוס' ע"ז נט. ד"ה
אקלען, (ב) ונס"א: לגוסי, (ג)
א סוטה (ד) ו' ונס"א: (ה)
מיאלן, (ו) ונין טוס' צ"ב
י"א. ד"ה ולא חת, (ז) ונין
ר"ה ג' ובצ"ש שס לע"ק
וע"ע גיטין (ט), (י) שבת
פ"ח, (י"א) כ"ט נ"א: הסולת.

תורה אור השלם

1. ארץ פרי למלחה
מרת ישיב בה:
התלים ק"ד לד
2. וישא לוט את עיניו
וירא את כל כפר הירדן
כי בלה משקה לפני
שחת יי את סדם ואת
עמרה כגן יי בארץ
מצרים באבקה צער:
בראשית י"ג
3. כי היו בצוען שריו
ומלאבו חנם יציעו:
ישיב י"ד
4. ויצעלו בגבן ויבא עד
חברון וישם אדמתו ששי
וחלמי ילדי הענק
וחברון שבע שנים
נבנתה לפני צוען
מצרים: במדבר י"ג כב
5. ובני חם כוש ומצרים
ופוט וכנען: בראשית י"ו
6. ויזרע יצחק בארץ
ההוא ומצאא בשנה
ההוא מאה שערס
ויברכהו יי:
בראשית כ"ב
7. ונאבני אמרתי איך
אשיתך בגנים ואתן לך
ארץ חמדת נחלת צבי
צבאות גוים ואמר אבי
תקרא לי ומאתרי לא
תקבו: ירמיהו ג'
8. והיתה ידי אל
הנביאים החזיים שוא
וחקקמים קוב בסוד עמי
לא יהיו ובכתב בית
ישאל לא יכתבו ואל
אדמת ישראל לא יבואו
וידעתם כי אני אדוני
אלהים: יחזקאל י"ג ט

הגהות הב"ח

(א) אמר ליה לא
עייליתו בה אכתי
אחריבתוהו אמן:

עם צהול: דקדמיסו פומייכו לאודנייכו. מתחלתם הייתם צהולים
עם צהול: דקדמיסו פומייכו לאודנייכו. לישאל אחרינא כיפי דעכו
סלעים: **מסקן מתקליה**. משה ומתקן מכשולי העיר מחמת חיצת הארץ
שהיתה חציבה עליו ומחזר שלא יאס רע על הדרכים:
קיימי